

**ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ԲԱՌԱՅԻՆ ԵՎ
ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
ԱՂԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՐԴ. ՄԱՐԱՂԱՑՈՒ
«ԴԻԱԼ ԵԿԵՏԻԿԱՅԻ» ԿՐԱ**

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Տ. Ղ. ՄԻՐՈՒՆՅԱՆ

Միարարական միջավայրում ստեղծված թարգմանական գրականության մեջ բնագրային ձևակերպումները հաճախ արտացոլվում են ուղղակիորեն՝ ի հայտ բերելով անսովոր, հիմնականում ոչ կայուն կաղապարներ: Մա առավելապես ճշգրիտ թարգմանության հետևանք է և չի առնչվում ավելի ուշ՝ ԺԷ դարում, ծագած լատինաբան հոսանքին, որը փորձում էր գրաբարը հղկել օտար կաղապարներով, պատշաճեցնել ավելի կանոնիկ համարված լատիներենին: Թարգմանական այդ երբեմն անհարկի ճշգրտությունն արտահայտվել է նաև միարարական գործիչ Բարդուղիմեոս Մարաղացու տրամաբանական հայտնի երկի՝ «Դիալեկտիկայի» մեջ¹: Այն բանաբաղությամբ ստեղծված, մասամբ թարգմանական աշխատանք է, որ ամփոփում է տրամաբանության հին և նոր՝ արիստոտել-բոեթիոսյան ուսմունքներն ու դրանց հետագա ըմբռնումը եվրոպական սխոլաստիկայում²: «Դիալեկտիկայի» չորս մասերի՝ ներածություն, «Յաղագս հաւաքաբանութեան», «Յաղագս պատրանաց գրոցն», «Յաղագս տրամաբանական տեղեացն», անմիջական աղբյուրը ԺԳ դ. փիլիսոփա Պետրոս Իսպանացու "Summule Logicales"-ի³ I, IV, V, VII համանուն տրակտատներն են՝ "De introductionibus", "De syllogismis", "De fallaciis", "De locis"⁴:

¹ Հաւաքումն համառօտ և յոյժ օգտակար ի դիալեկտիկէն, որ է տրամաբանութիւնն. Կարգեալ և թարգմանեալ ձեռամբ Բարդուղիմէոսի ֆռանկ եպիսկոպոսի, ՄՄ 69, 266ա-346բ, ՄՄ 2382, 339ա-370, նաև՝ ՄՄ 1685, 88ա-178բ. այս ձեռագրերից հետագա մեջբերումների էջերը կտրվեն շարադրանքում:

² Հաւաքումն համառօտ և յոյժ օգտակար ի դիալեկտիկէն, որ է տրամաբանութիւնն, կարգեալ և թարգմանեալ ձեռամբ Բարդուղիմէոսի ֆռանկ եպիսկոպոսի // ՄՄ 69, 266 ա-346 բ, ՄՄ 2382, 339 ա-370, նաև՝ ՄՄ 1685, 88 ա-178 բ. այս ձեռագրերից հետագա մեջբերումների էջերը կտրվեն շարադրանքում:

³ St u *Peter of Spain*, Tractatus, called afterwards Summule Logicales, First Critical Edition from the Manuscripts with an Introduction by L. M. De Rijk, 1972, p. LXXXVIII-LXXXIX (այսուհետև՝ PH - Petrus Hispanus, T - Tractatus):

⁴ St u Տ. Ղ. *Միբունյան*, Բարդուղիմեոս Մարաղացու տրամաբանության լատիներեն աղբյուրները. «Դիալեկտիկա» և «Summulae Logicales» (ձեռագիր. տպագրության մեջ):

Մխուլաստիկայի այս նոր բովանդակությամբ նաև մեծապես համալրվեց հայկական տրամաբանության տերմինաբանությունը: Սակայն պետք է նշել, որ այդ նոր տերմինները յուրացվել են հիմնականում հասկացական մակարդակում, քանի որ տերմինաստեղծման, այսինքն՝ լեզվական աշխատանքի փորձերը խիստ սակավ են, և օտար բառերը վերարտադրվել են ուղղակիորեն՝ փոխառության միջոցով:

Ա. Լատիներեն բնագրերի ազդեցությունը «Դիալեկտիկայի» բառապաշարի վրա⁵:

Պետրոս Իսպանացու "Summule Logicales"-ի վերևում հիշված տրակտատներից բազմաթիվ տերմիններ-գործածվել են Բարդուղիմեոսի «Դիալեկտիկայի» մեջ: Ընդ որում՝ նկատելի է, որ փոխառություններն-արվել են արտասանական հիմքով՝ *ե-թ, ց-ջ, ր-փ*, միջձայնավորային *ս-զ* ևն, ինչից կարելի ենթադրել, որ «Դիալեկտիկան» խմբագրվել է նաև բանավոր ցուցումներով⁶:

«Դիալեթիկայ». "dialectica"- ուշագրավ է գրությունը՝ «դիալե[կ]տիկա»՝ առանց *կ-ի*, որ կայուն ձև է երկու տեքստերում էլ. «Դիալեթիկայ է արհեստ արհեստից առ ամենայն մեղոդաիցն, այսինքն գիտութեանց սկսբունս ճանապարհ ունել:» (ՄՄ 69,266ա). "Dialectica est ars [artium] ad omnium methodorum principia viam habens." (P.H.,TI,1), նաև՝ «դիալեթիկոս». "dialecticos"- «...ոչ ընթանայ, որ ոչ է բայ առ դիալեթիկոսքն, այլ է անորոշելի բայ:» (ՄՄ69, 276ա). "...non currit', quod non est verbum secundum dialecticos, sed verbum infinitum." (P.H.,TI,2): «Քաթեգորիկայ». "categorica"- դատողության ստորոգական տեսակը. «Քաթեգորիկայն է, որ ունի ենթակայ և ստորոգեալ զնախկին մասունս իւր, որպէս մարդն է կենդանի:» (ՄՄ, 69,280ա). "Categorica est illa que habet subiectum et predicatum principales partes sui, ut 'homo currit'." (P.H.,TI,3-4): «Իփօթեթիկայ». "ypotetica"- դատողության ենթադրական տեսակը. «Նախադասութիւն իփօթեթիկայ է այն, որ ունի բ քաթեգորիկա նախկին մասունք իւր, որպէս թէ մարդն կու ընթանայ, մարդն կու շարժի:» (ՄՄ69,289ա). "Propositio ypotetica est illa que habet duas propositiones

⁵ Նկատի են առնվել նաև լատիներենի միջոցով փոխանցված հունարեն բառերը:

⁶ Հայտնի է, որ Բարդուղիմեոս Մարաղացին հայերենով աշխատություններ էր գրում Հովհաննես և Հակոբ Քոնեցիների օժանդակությամբ. տե՛ս *Յովհաննէս Քոնեցի*, Յաղագս քերականին, ներածություն, էջ 30-31:

⁷ Բնագրի այլ տարբերակում՝ "Dialectica est ars artium..." (Peter of Spain, անդ):

categoricas principales partes sui, ut 'si homo currit, homo movetur'." (P.H., TI,8-9):

«Բարբարա». "barbara"- մտահանգման ա եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (ՄՄ69,307ա. P.H.,TIV,52):

«Մելարենդ». "celarent"- մտահանգման բ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Դարիի». "darii"- մտահանգման գ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆերիո». "ferio"- մտահանգման դ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Բարալիփ». "baralipton"- մտահանգման ե եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Յելանթես». "celantes"- մտահանգման զ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Դափիթիս». "dabitis"- մտահանգման է եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆափեսմո». "fapesmo"- մտահանգման ը եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆրիսեմորո». "frisesomorum"- մտահանգման թ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Չեզարե». "cesare"- մտահանգման ժ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Յամբեսթիես». "cambestres"- մտահանգման ժա եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆեսթինո». "festino"- մտահանգման ժբ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Բարոչո». "barocho"- մտահանգման ժգ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Դարափթի». "darapti"- մտահանգման ժդ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆելափթո». "felapto"- մտահանգման ժե եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Դիսամիս». "disamis"- մտահանգման ժզ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Դաթիսի». "datisi"- մտահանգման ժէ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Բօքարդո». "bocardo"- մտահանգման ժը եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ֆերիսոն». "ferison"- մտահանգման ժթ եղանակի մենմոնիկական բանաձևը (անդ):

«Ռեդարգուսիօ». "redargutio"- սովետական տրամաբանության տեսակ, այս և մյուս տեսակների առնչությունը բնագրային սահմանումներին հիմնականում իմաստային է. «Ռեդարգուսիօ է, յորժամ պատասխանօղն բացասէ զայն, ինչ զոր յառաջագոյն ստորասեաց, և կամ ստորասէ, զոր յառաջագոյնն բացասեաց:» (ՄՄ69, 316ա). "Redargutio est preconcessi negatio vel prenegati concessionin eadem disputatione vi argumentationis." (P.H.,TVII,94):

«Ինօփինաբիլէ». "inopinabile"- սովետական տրամաբանության տեսակ. «այն, ինչ որ անհաւանական է և անախորժ մարդկային մտաց» (ՄՄ69,316բ). "Inopinabile est quod est contra opinionem omnium aut plurium aut sapientum, et horum vel omnium vel plurium vel maxime notorum." (անդ):

«Սօլօէսիզմոս». "solecismus"- սովետական տրամաբանության տեսակ. «Սօլօէսիզմոս, յորժամ ոք խոսի ընդդէմ կանոնական յայտնապէս արհեստի քերականութեան:» (ՄՄ69,316բ-317ա). "Solecismus est vitium in contextu partium orationis contra regulas artis gramatice factum." (անդ):

«Նուգասիօ». "nugatio"- սովետական տրամաբանության տեսակ. «Նուգասիօն է անօգուտ կրկնաբանութիւն ի համայն և ի նոյն կողմանէն, զոր օրինակ ասիցէ ոք՝ մարդ մարդ ընթանայ:» (ՄՄ69,317ա). "Nugatio est eiusdem et ex eadem parte inutilis repetitio, ut 'homo homo currit'." (անդ):

«Անֆիբօլիայ». "amphibolia"- մոլորեցնող կամ «պատրանքներ» պարունակող դատողության տեսակ. «Անֆիբօլիայն է սկիզբն խաբման ի բանէն բոլորովին նոյն զբազում նշանակող:» (ՄՄ69,326բ). "Amphibolia autem est principium fallendi ex oration simpliciter eadem plura significante." (P.H.,TVII,106):

«Էլենքոս». "elenchus"- մոլորեցնող կամ «պատրանքներ» պարունակող դատողության տեսակ. «Էլենքոսն է հակասական հավաքաբանութիւն միոյ և նոյնի, ոչ միայն անուան, այլ իրին և անուան, ոչ բազմանուանն ի յայսցանէ, որ տուեալ են ի հարկէ, ոչ խնդրելով զայն, որ ի սկզբանէն էր, առ նոյնն ըստ նոյնոյն, նմանապէս և ի նոյն

ժամանակի:» (ՄՄ69,336ա). "Elenchus est syllogismus contradictionis unius eiteiusdem, non nominis tantum, sed rei et nominis, non sinonimi, sed eiusdem, ex hiis que data sunt ex necessitate, non connumerato quod erat in principio, secundum idem, et ad idem, et similiter, et ineodem tempore." (P.H.,TVII,161-62):

«Արգումենթասիո». "argumentatio"- առարկության իրացումն ու ծավալումն իբրև ամբողջական դատողություն. «Արգումենթասիո է ծաւալումն արգումենթին բանիւ, այսինքն թէ՛ արգումենթասիո է բան ծաւալող զառարկութիւնն:»(անդ). "Argumentatio est argumenti per orationem explicatio, idest oratio explicans argumentum."(անդ), «Դիալեկտիկայի» ուշ շրջանի՝ ԺԷ դարի ձեռագրում "argumentatio"-ն թարգմանված է «առարկայատրություն» (ՄՄ1685,158բ):

«Ինդուքսիո». "inductio"- տրամաբանության անկատար գործիքի տեսակ. «Ինդոքսիայն է, յորժամ ի մասնականացն [բաւականապէս թուեալ] եզրակայանայ ընդհանրական առաջարկութիւնն, որպէս Սոկրատէս ընթանայ, Արիստոտէլ ընթանայ, յայսպէս և այլոցն, ապա ուրեմն ամէն մարդ ընթանայ:» (անդ). "Inductio est progressus a particularibus ad universale. UtSortes currit, Plato currit, Cicero currit, et sic de singulis ergo omnis homo currit'."(անդ):

«Ենթիմեմայ». "entimema"- տրամաբանության անկատար գործիքի տեսակ. «Իսկ իէթիմեմայն է հաւաքաբանութիւն անկատար, յորժամ եղեալ մի ռաջարկութեամբ միայն եզրակայանայ շտապական եզրակացութիւն, որպէս այս՝ ամէն կենդանի ընթանայ, ապա ուրեմն մարդիկ ընթանան:» (ՄՄ2382,343բ,345ա). "Entimema est syllogismus imperfectus, idest oratio in quanon omnibus antea positis propositionibus infertur festinate conclusio. Ut'omne animal curritergo omnis homo currit'." (անդ):

«Տեղի իդիսփարաթէ». "locus a disparatis"- փաստարկում կառուցելու պարագա՝ «տեղ» (ՄՄ2382,360բ). այս տեսակը բացակայում է Իսպանացու քննական տեքստում և իբրև հետագա ընդմիջարկություն՝⁸ նշված է տողատակում (P.H.,TV,73):

«Սինքաթեգրամաթայ». "sincathegoremata" (տառադարձումը՝ մասամբ սխալ)- ոչ լիիմաստ խոսքի մասերը բնութագրող հունական քերականության հասկացություն, որ լատինացրել է Պրիսցիա-

⁸ Տե՛ս անդ, էջ LXIII-IV:

նուր⁹, իսկ հետագայում՝ ԺԳ դարից դիտարկվել է սխոլաստիկայի մեջ. «Իսկ գիտելի է, զի դիալեթիկոսն դնէ միայն բ մասունս բանին, այսինքն՝ անուն և բայ, ...զայլ զմասունսն կոչէ սինքաթէգրամայ, որ է առնշանական:» (ՄՄ69,276ա-բ,278բ). "Et sciendum est quod dialeticus ponit duas partes orationis tantum, scilicet nomen et verbum, alias vero partes appellat sincathegoremata, idest consignificativa." (P.H.,TI,2-3):

«Ֆալսիգրաֆուս». "falsigrafus"- ճշմարիտ սկզբունքներով կազմված ապացուցողական սիլլոգիզմին հակադիր կեղծ սիլլոգիզմ. «Բայց ընդդէմ այսմ հաւաքաբանութեանս է այլ իմն հաւաքաբանութիւն, որ կոչի հաւաքաբանութիւն ֆալսիգրաֆուս, այսինքն ստապատում, և արդ հաւաքաբանութիւնս այս է ի նոյն սկզբանցն, յորմէ և ապացուցականն, բայց ստաբար իմացեալ:» (ՄՄ69,313a). "Et contra istum sumitur alius, qui nominatur falsigrafus et est ex eisdem principiis falso modo sumptis." (P.H.,TVII,90) նն:

Որոշ տերմիններ գործածված են կրկնակ ձևերով՝ տառադարձությամբ և հայերէն համարժեքով.

«Լօճիկայ», «տրամաբանութիւն». "logica"- «լօճիկայն ուսուցանէ զկերպ ընթեանութի գիտելոյն:» (ՄՄ 69, 268ա), նաև՝ «տրամաբանութիւն» (ՄՄ 69, 268բ նն):

«Սիլլօջիզմուս», «հաւաքաբանութիւն». "sillogismus"- դեդուկտիվ մտահանգում, «սիլլօջիզմուս, որ է հաւաքաբանութիւն» (ՄՄ69,299բ):

«Թեմթաթիվա», «փորձողական». "temptativa"- սիլլոգիզմի տեսակ. «զ տրամաբանութիւն է թեմթաթիվօ» (ՄՄ69,312բ), որ թարգմանված է «փորձողական»(անդ) կամ «փորձող». «Իսկ փորձող հաւաքաբանութիւն է, որ յառաջ գայ ի հաւաստականաց առաջարկութեանց պատասխանողացն, այլ երբեմն փորձողն յառաջ գա ի հարկաւորաց առաջարկութեանցն, և երբեմն ի հաւաստականաց առաջարկութեանցն բոլորովին, և երբեմն ի սուտ առաջարկութեանց:» (ՄՄ69,314ա). "Temptativus autem sillogismus est qui est sillogizatus ex probabilibus respondentis. Unde si est aliquando ex necessariis, vel ex falsis, vel ex probabilibus simpliciter." (P.H.,TVII,90-91):

«Արգումենթումն», «առարկութիւն». "argumentum"- փաստարկում կառուցելու միջոց, բացի տառադարձված փոխառված ձևից

⁹ Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII, ex recensione Martini Hertzii, Lipsiae, 1859, էջ 55.

(ՄՄ2382,344ա)՝ ունի հայերեն տարբերակ, որը և տրված է սահմանման մեջ. «Առարկությունն է բան առնող զհաւատն ի կարծելի իրաց:» (ՄՄ2382,340բ). "Argumentum est ratio rei dubie faciens fidem." (P.H.,TV,55):

«Էքսէմփլում», «գաղափար». "exemplum"- տրամաբանության անկատար գործիքի տեսակ, որը գործածված է փոխառությամբ (ՄՄ69,312բ) և հայերեն կրկնակով. «Դ տեսակ արգումենթասիին է գաղափարն, որ է այս՝ յորժամ միով մասնականաւն հաւաստի միւս այլ մասնականն վասն նմանութեան ինչ, որ գտանի ի նոսին:» (ՄՄ2382,345ա). "Exemplum est quando per unum particulare probatur aliud particulare propter simile repertum in ipsis." (P.H.,TV,58) նն:

Բ. Քերականական լատինաբանություններ «Դիալեկտիկայում»:

Առհասարակ լատինաբան գրականության մեջ բավականին կենսունակ են շարահյուսական օտար դարձվածները¹⁰, ուստի չկենտրոնանալով այդ կաղապարների մանրամասն քննության վրա, որոնք բնագիրը կրկնելու պարագայում, կարելի է ասել, սպասելի շեղումներ են, միայն մատնանշենք «Դիալեկտիկայում» դրանց առկայությունը վկայող մի քանի օրինակներ: Այսպես՝ բացառականի նշանակությամբ մասնական սեռականը (genetivus partitivus), որ նաև հունաբան հայերենից սերող հատկանիշ է¹¹, թարգմանվել է անփոփոխ՝ իբրև բուն սեռական. «Իսկ արդ գիտելի է, զի ամէն հաւաքաբանութիւն լինի յերից սահմանաց և յերկուց առաջարկութեանց, որոց նախադասութեանցն (այս և մյուս ընդգծումները՝ S.U.-ի) առաջինն կոչի մեծ և բ փոքր:» (ՄՄ69,300ա-բ), "Omnis autem sillogismus constat ex tribus terminis et duabus propositionibus. Quarum propositionum prima vocatur maior propositio, secunda minor." (P.H.,TIV,43-44), պատճենվել է լատիներենի կրավորական սեռի անորոշ դերբայով դարձվածը. «Եզական սահմանէ այն, որ բնաւորեալ է միայն ի միոյ ստորոգիլ:» (Բ.,69,280ա-բ). "Terminus singularis est qui est aptus natus de uno solo predicari." (P.H.,TI,4-5) նն:

Առավել հետաքրքրական են լատինատիպ նորամուծությունները ձևաբանության մեջ: Լատինաբան, նաև հունաբան տեքստերում ձևաբանական ընդօրինակություններն արված են ներքին մի-

¹⁰ Տե՛ս Վ. Գ. Համբարձումյան, Լատինաբան հայերենի պատմություն, Ե., 2010, էջ 305-16:

¹¹ Տե՛ս Վ. Գ. Մորադյան, Հունաբանությունները դասական հայերենում, Ե., 2010, էջ 135-37:

ջոցներով՝ հայերենի բառակազմական նյութի հիման վրա, և սա օրինաչափ է, քանի որ ձևաբանությունը, ինչպես հայտնի է, ֆորմալ փոխադրություններից հնարավորինս զերծ է, և եթե օտար ձևեր ներմուծելու դիտավորություն չկա, բառացի թարգմանության պարագայում ևս փոխառություններ այս մակարդակում չեն կատարվում: Այնուամենայնիվ, մի ուշագրավ կիրառություն ենթադրել է տալիս, որ նման փորձ արվել է: Լատիներենի "ab" նախդիրը թարգմանության մեջ տրված է «աբ» տառադարձությամբ, ընդ որում՝ ոչ եզակի օրինակով, որ կարող էր ակամա կիրառություն դիտվել. այս ձևը որոշակի կայունություն ունի, գործածվել է մի քանի տեղ՝ տարբեր բառերի հետ.

«Եւ իփօթեթիկայն ասի յունարէն *աբ իփhouէ*, որ է ի ներքոյ, և ի թեզիսէ, որ է եղումն, այսինքն ի ներքոյ եղումն:» (ՄՄ69,289ա). "Et dicitur ypoteticaab 'ypos', quod est sub, et 'thesis', quod est positio, quasi suppositiva." (P.H.,TI,8-9): «Առաջարկութիւն է բան ստորասական կամ բացասական՝ ումեմն գումեմնէ կամ ումեմն *ապ ումեքէ*:» (ՄՄ69,297բ). "Propositio est oratio affirmativa vel negativa alicuiusde aliquo vel alicuius *ab aliquo*." (P.H.,TIV,43), իսկ շարունակության մեջ, որը թարգմանություն չէ, այլ հասկացության լրացուցիչ բացատրություն, նույն ձևը տրված է անփոփոխ. «Բանս այս մարդ է կենդանի, է ստորասական ումեմն գումեմնէ, իսկ բանս այս՝ մարդն ոչ է էշ, է բացասական ումեմն *ապ ումեքէ*:» (անդ):

Սակայն փաստերը հակասական են օրինաչափություն ակնկալելու համար. մի կողմից ակնհայտ է, որ այդ նախդիրը գիտակցված գործածվել է որպես բացառականի կազմիչ՝ *աբ/պ + է*, մյուս կողմից բազմաթիվ են և միանգամայն իշխող համարժեք նախդրի (*ab > ի/յ*) օրինակները (վերևի օրինակում՝ փոխառյալի հետ կողք կողքի՝ *աբ իփhouէ, ի թեզիսէ*): Այս անկասկած գիտակցված, բայց նաև մասնակի և ոչ հետևողական կիրառությունը, կարծում ենք, փոխառության զգուշավոր փորձ է, այսպես ասած՝ ստուգողական առաջարկ, որը կարող էր հետագա կրկնությամբ ընդունվել՝ հավակնելով օրինավորության, կամ մերժվել՝ մնալով անսովոր և մեկուսացած ձև:

Ձևաբանական մեկ այլ շեղում. լատիներենի ներկա դերբայը երբեմն փոխանցվել է «կու» մասնիկով, ըստ երևույթին՝ դրա ան-

կատար կերպը ընդգծելու համար, չնայած որ հայերեն համարժեքը ինքնին, առանց հավելյալ մասնիկի, նույն կերպանիշն ունի.

«Ընդունելութիւնս այս, որ է *կու աշխատող*, ինքնըստինքեան լատինացոցն զներկա ժամանակ նշանակէ» (ՄՄ69,324ա): "*labo-rans... dicitur presentis temporis.*" (Р.Н.,TVII,104), նաև՝ «կու նստողն»- "sedens" նն:

Т. Г. Сирунян, Латинизмы в “Диалектике” Бартоломео Марагаци. “Диалектика” Бартоломео Марагаци, будучи отчасти переводным сочинением, в значительной степени находится под влиянием латинских источников: в статье показана устойчивость латинских форм на лексическом и грамматическом уровнях армянского языка, на примерах из первоисточника продемонстрированы заимствования терминов, необычные стилистические формы и, что особо примечательно, морфологические варваризмы.

T. Gh. Sirunyan. The Latinisms in the “Dialectics” of Bartholomew Maraghatsi. The work “Dialectics” by Bartholomew Maraghatsi, being a partly translated work, is largely influenced by Latin sources. The article shows the stability of Latin forms at the lexical and grammatical levels of the Armenian language; using examples from the original source, borrowings of terms, unusual stylistic patterns and, most notably, morphological barbarisms are demonstrated.